

Ա Ռ Ա Ս Պ Ե Լ

ՄՈԼԵՌԱՆԴՈՒԹԵՆԷ ԾՆՈՒՆԴ

Ա Ռ Ա Մ

Ի Պետերբուրգ 1873 թ. տարգրուած մի Ռուսերէն պատկերազարդ Գրքի մէջ, որ ունի այսպիսի վերնագիր — Ուղեցոյց Ս. Քաղաքի Երոստէի Եւասիայի Ս. Տէղեաց — հետեւեալն կը կարգանք :

« Սուրբ Յարութեան Տաճարէն արտաքոյ, դրան մօտ, ի ձախակողմն կը գտնուի մի մարմարիտեայ ձեղքուած սիւն, յորմէ ծագած է շորհքն, այսինքն սուրբ լոյսն, եւ որ ամենէն կը յարգուի և կը համբուրուի, ինչպէս յուզղափառաց նոյնպէս եւ յանուշ զափառաց և ի Հայոց Այս սեան վերայ հետեւեալ աւանդութիւնն կը պատմուի Պարթէնիոս միայնակեցի գրուածոց մէջ : — Մի ժամանակ, երբ Յոյներն սատոխի ճնշուած էին Տաճկական լուծին տակ, մեծատուն եւ հարուստ Հայերն խորհեցան Յոյներն Ս. Գերեզմանէն և Յարութեան Տաճարէն դուրս հանել : Ժողովեցին մեծագումար դրամ, կաշառեցին Երուսաղէմի Կառավարութիւնն եւ հաւատացուցին Տաճկաց թէ սուրբ լոյսն կ'ելնէ ոչ թէ Յունաց հաւատոյ չորհրդէ, այլ բոլոր Քրիստոնէից . քանզի նոյն իսկ մեք Հայքս եթէ այն տեղ գտնուինք, կարող եմք լոյս ստանալ : Տաճիկներն կատարեցին Հայոց կամբք և այնպէս վճռեցին, որ միայն Հայք լոյս ստանան Ս. Գերեզմանէն : Ուրախացան ու ցնծացան Հայք և գրեցին ամեն երկիր իրենց ազգակիցներուն, որպէս զի ուխտի գան Երուսաղէմ որչափ կարող են, յայտնելով որ իրենց կամքն կատարուած է . եւ արդարեւ ժողովեցաւ մեծ բազմութիւն Ուխտ

տաւորաց Հայոց : Հասաւ Աւագ շաբաթն, Հայք խռնեցան ի Տաճարն, իսկ խեղճ Յոյներն արտաքսուեցան Տաճկաց զօրքերէն : Ո՛հ, ի՛նչ անպատում դառնութեամբ և ցաւօք պաշարեցան Յոյք : Յունաց միակ միտք թարութիւնն էր Փրկչի Գերեզմանն և սոյն Գերեզմանէն արտաքսուեցան և դռներն փակուեցան, Հայք Եկեղեցւոյ մէջ են, իսկ ուղղափառք արտաքոյ եկեղեցւոյն ի փողոցս : Հայք կը ցնծան, իսկ Յոյք կ'արտասուեն : Հայք հանդէս կը կատարեն . իսկ Յոյք կը հիծեն և կը հառաչեն : Ուղղափառք կանդնած են դրան հանդէպ հրապարակի մէջ . իսկ Տաճկական զօրքն չքաղաւած է և կը հսկէ, որպէս զի խռովութիւն չը լինի : Թէ՛ Պատրիարքն և թէ՛ Ժողովարդն մամբր բռնած են իրենց ձեռքն և կը յուսան գոնէ ի Հայոց շորհք և լոյս ստանալ Տաճարի լոյսամուտէն : Բայց Աստուած ուրիշ կերպիւ տնօրինած էր և կամեցած էր իւր հրեղէն մատամբ ճշմարիտ հաւատան ցոյց տալ և իւր հաւատարիմ ծառաներն, խեղճ Յոյներն միտքաբեւ մեծաւ միտքարութեամբ :

Լոյս ելնելու ժամանակն անցաւ, և լոյս չըկայ : Հայք սոսկացին, սկսան լալաղաղակել և խնդրել Աստուծոյ, որ լոյս տայ իրենց . բայց Աստուած չըլսեց նոյա խնդրուածքը : Այն ժամէն աւելի անցաւ, և դարձեալ լոյս չըկայ : Օրն պայծառ է և օգն գեղեցիկ : Պատրիարքն նստած է յաջակողմն : Գանկարծ որոտումն եղել և ձախակողմեան միջին մարմարիտեայ սիւնն կոյծակի հաբուածէն ձեղքեցաւ և այս ձեղքուածէն հուր ելաւ բոցավառ : Պատրիարքն իսկոյն ելաւ, վառեց իւր մամբրն և նոյն մամբրէն վառեցին բոլոր ուղղափառ քրիստոնէայք : Ամենքն ուրախացան, ամենքն ցնծացան, իսկ

ուղղափառ Արաքներն սաստիկ ուրա-
խութենէն սկսան ոստնուը կաքաւել և
տղաղակել «Ի՞նչ միայնեամեր Աստուա-
ծըն, Յիսուս Քրիստոս, մի է ուղղափառ
քրիստոնէիցս ճշմարիտ հաւատն»^(*)։ Եւ
սկսան վաղվազել բովանդակ Երուսա-
ղէմի մէջ և աղաղակներով ու գոչիւն-
ներով բոլոր քաղաքն գողգոցնել։ Ա-
րաքներն մինչեւ ցարդ սոյն աւուր յի-
շատակն կը պահպանեն, կ'ոստնուն,
կը ծեփահարեն, կ'աղաղակեն գերեզ-
մանի շուրջն, կը փառաբանեն միակ
Ճշմարիտ Աստուածն Յիսուս Քրիստոս
և կը մեծացուցանեն ուղղափառ հա-
ւատն։ Իսկ տաճիկ զօրքերն, որոնք
չընտարեալ կը հսկէին, երբ կայծա-
կի հրաշքն տեսան, զարմացան և զար-
հուրեցան։ Այս տաճիկներէն մին, Օ-
մէր անուն, որ Աբրահամու Վանքին
մօտ կանգնած կը հսկէր, իսկոյն հաւա-
տաց ՚ի Քրիստոս և աղաղակեց. «Մի է
Ճշմարիտ Աստուածն Յիսուս Քրիստոս,
մի է Ճշմարիտ հաւատն ուղղափառաց։
Այսպէս աղաղակելով տասն և հինգ
կանգունի չափ բարձրութենէ թռաւ
գէպ ՚ի քրիստոնէայքն և իւր ոտքերն
կարծր մարմարինին դիպան, իբրեւ փա-

(*) Արաքներն ո՛չ թէ այսպէս կ'անն, այլ հե-
տեւեալ կերպիւ։

«Ի՛նչ Մասիկ աճանա
Պի քամճ իշրարանա
Նիկնա ի՛նչօ՛ք ֆարահա
Վի՛ն Եսկո-ք հապանա
Լա քին ի՛նչ քին ի՛նչ Մասիկ» որոյ
թարգմանութիւնն է։

«Քրիստոս եկաւ առ մեզ,
Իւր արեամբ գնեց զմեզ,
Այսօր մեք ուրախ եմք
Եւ Հրէայք տրտում
Հաւատքը միայն Քրիստոսի հա-
ւատքն է»։

Ծ. Խ.

փուկ մոմի։ Մինչեւ ցոյցսօր կը տես-
նուին ոտից հետքերն, պատկերացած
իբրեւ կակուղ մոմի վերայ։ Թէ և ա-
նուղղափառներն կը ջանան քերել եւ
անհետացնել, բայց ես իմ աջօքս տեսի
և ձեռքս շոշափեցի։ Իսկ սիւնն ճեղ-
քուածով հանդերձ կանգուն կը մնայ։
Օմէր զինուորն ոստնելով առաւ իւր
զէնքն, երկաթն քարին մէջ մխեց իբ-
րեւ կակուղ մոմի մէջ, և անգագար կը
փառաբանէր զՔրիստոս։ Այս պատ-
ճառաւ Տաճիկներն գլուխը կտրեցին,
և մարմինը պրեցին, իսկ ոսկերքն Յի-
սուս մեծին Պանաքեայ կանանց վա-
նուց մէջ, յորմէ մինչև ցարդ կը բու-
րէ անուշահոտութիւն։ Հայք մնացին
ի ներքս, գերեզմանի մօտ, մնացին ա-
մօթահար, քանզի լոյս չըստացան։ Ե-
րուսաղէմի Փաշան և Տաճկաց միւս
մեծամեծներն սաստիկ բարկացան Հա-
յոյ վերայ, կ'ուղէին կոտորել, բայց
Սուլթանէն վտիցան և միայն սաստիկ
պատժելով գոհ եղան»։

Ընթերցողք անշուշտ պիտի զար-
մանան սոյն առասպելին վերայ, մենք
չենք զարմանար, քանզի Յունաց Կլե-
րն այնպիսի առասպելատպաստումը ոյց-
ներ սերմանած է և կը սերմանէ ժողովը-
դեան մէջ՝ ոչ—յունադաւան ազգաց վե-
րայ, մանաւանդ Հայոց վերայ, որմեր յա-
ռաջ բերածն թերեւս ամենէն համե-
տըն է։ Մէք կը զարմանամք աւելի Ռուս
Հեղինակի թեթեւամտութեան վերայ,
որ յԵրուսաղէմ կը ճանապարհորդէ,
աջօք ամեն բան կը դիտէ, Լոսանդոնայի
հանդիսին ներկայ կը գտնուի, լուսոյ
ոչ թէ հրաշիւք՝ այլ ՚ի ձեռանէ մարդ-
կան վտռիլն կը տեսնէ և դարձեալ հա-
ւատ ընծայելով իրմէն թերեւս հարիւր
տարի առաջ գրուած մի յունական
առասպելի, զայն կ'օրինակէ և կը հրա-

տարակէ իւր ճանապարհորդական Ու-
ղեղոյն մէջ : Եւ աւելի զարմանալին
այս է , որ Պետերբուրգի Հոգեւոր Սի-
նոդն եւս , առանց առատութիւնն յա-
պաւելլու , կը վաւերացնէ սոյն Գիրքն ,
որ իբրեւ կարեւոր ճանապարհայոյց և Տէ-
շայոյց հարիւրներով կը տարածուի ժո-
ղովրդեան մէջ , որոնք հազարներով
յերուսաղէմ կը գան , թող չ'եկողնե-
րու մէջ տարածուածներն , քանզի Հե-
ղինալին կը յայտնէ յառաջագանին մէջ
թէ՛ յորինած է ոչ միայն բարեպաշտ
ուխտաւորաց համար , այլ և նոցա հա-
մար , որք փափար ունին , բայց պա-
րագաներէն կ'արգելուին ճանապար-
հորդել ՚ի Պաղեստին , ուստի և սոյն
պատկերադարձ Ուղեղոյն առաջի աչաց
ունենալով և կարգալով կարող են մա-
սամբ իրենց փափաքն լոյսցանել և մը-
խիթարիլ :

Երբ Սիրոյ և Ճամբատութեան Աւե-
տարանի պաշտօնէութիւնն այսքան կը
քաջալերէ մղեւաւնդութիւնն ու սնա-
պաշտութիւնն , ՚ի հարկ է ժողովրդոյ
մէջէն չեն վերջանար բնաւ առելու-
թիւնն , խռովութիւնն , թերահաւա-
սութիւնն , նիւթապաշտութիւն և այլն :

Յաւալին այս է , որ մեր խեղճ Աղ-
գին , ողորմելի Աղգն , Քիւրդերէն ա-
ւելի Քրիստոնեաներէն կը նախատուի,
կ'անարգուի , և դարձեալ առանց զգա-
լու և զգաստանալու՝ ՚ի նոցանէ օգ-
նութիւն կը յուսայ , բարութիւն կը
յուսայ , փրկութիւն կը յուսայ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Անգղիական երեք զրահաւոր նա-
ւեր խորիսխ ձգած են Յոպպէի նա-
ւահանգստին մէջ , յորոց իւրաքան-
չիւրն կը պարունակէ 800 զինուորներ
եւ զօրականներ : Սոյն զինուորական
նաւուց ընդհանուր Հրամանատարն
յերուսաղէմ եկաւ 200 զօրականներ

րով եւ Տեղւոյս Կառավարութեան
կողմէն ընդունուեցաւ պատուաւոր
գիմաւորութեամբ :

Յիշեալ նաւուց զինուորներն եւ
պաշտօնակատարներն կարգաւ 60 իւն
հատ պիտի այցելէն Երուսաղէմին և
դառնան :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԴՐԱԽՏԻ ԸՆՏԱՆԻՔ

Ե Ի

ՀՐԱԽԻՐԱԿ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Երկարասիրութիւնք

Խ Ր Ի Վ Ե Ա Ն Հ Ա Յ Ր Ի Կ Ի :

Սոյն Երկասիրութեանց առաջինն
հրատարակուած է արդեամբ Գերադ-
նիւ Աստուածատուր Զուռք Ասպետի .
իսկ երկրորդն Աղնուամեծար Յակովբ
Էֆէնտի Նորատունկեան : Արարաբեան
Հրա-խիւն երկրորդ տպագրութեամբ է ,
որ ՚ի լոյս կ'ընծայուի եւ իւր բովան-
դակութիւնն ծանօթ է արդէն ընթեր-
ցող Հասարակութեան . իսկ Դրախտի
Ընտանիքն առաջին անգամն է , որ լոյս
կը տեսնէ Ի պէս Հայոց Ընտանիք :

Սոյն երկասիրութիւնն ուշ մեր
ձեռքն հասաւ . ուստի եւ գրական
գնահատութիւնն ուրիշ անգամի կը
թողումք :

ԿՐԹԱՐԱՆ

ԱԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԻՑ

ԴԱՍ Ը .

ՀԵՐՄԱՍ ԵՒ ՈՆԵՍԻՄ

Գին 60 ֆարայ :